

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

luisteren. Later zal hij de luisteraar vragen stellen en de verteller verzoeken te luisteren, waarop de therapeut ten slotte weer bij de verteller terugkomt. De therapeut vraagt naar gewenste veranderingen en vraagt die te illustreren met 'lokale verhalen' die waardevolle ervaringen van de verteller bevatten. Een belangrijke vraag die gesteld kan worden, is 'Hoe kom je tot het idee dat de ander zo zou moeten veranderen?'. Dit om de geschiedenis van deze wens te verkennen.

In haar nabeschouwing als 'nationale huis-reflector' benoemde Justine van Lawick de vriendelijkheid en zachtheid, de aandacht voor de speciale persoon die de ander is, als de verbinding tussen alle presentaties. Het gaat hier niet om nieuwe ideeën, aldus Van

Lawick, er is een lange traditie van zorg voor de ander en de omgeving. Dit illustreerde zij met een citaat van Hippocrates (410 v.C.) waarin hij zegt dat mensen, zelfs als zij hun ziekte als ernstig beschouwen, genezen door ervaringen met een begrijpende arts. Van Lawick refereerde aan de tegenstelling met het tegenwoordig dominante economische perspectief in de gezondheidszorg. Ze maakt zich zorgen over de nepwereld die in opkomst lijkt, met mooie dossiers en matige zorg. 'Het is een dun verhaal dat wij slachtoffer zijn van een regelzuchtige overheid. Het is een verhaal van hoop dat wij onze weg daarin vinden' – met deze uitspraak werd het congres passend afgesloten.

Lucia H. van der Sluijs

The good enough couple

Congres georganiseerd door het Instituut voor Familiale en Seksuologische Wetenschappen (K.U. Leuven), Feelings & Context en de sectie Partnerrelatietherapie van de NVRG, 1 en 2 juni 2006 te Leuven

Het internationale congres 'The good enough couple' markeerde het emeritaat van Alfons Vansteenwegen. Met 250 deelnemers, waarvan 70 uit Nederland, was het congres goed bezocht. Vansteenwegen speelt vanuit zijn leerstoel aan de Katholieke Universiteit van Leuven een belangrijke rol in de partnerrelatietherapie in de Lage Landen. Deze gedreven clinicus en onderzoeker heeft vele bestuurlijke functies vervuld en talrijke publicaties op zijn naam staan, vooral over relatietherapie en seksuologie. Zijn publicaties en redevoeringen kenmerken zich doorgaans door heldere

denklijnen, praktische en pragmatische benaderingen en een zo groot mogelijke toegankelijkheid. Thema's – aan Vansteenwegens hart gebakken – als de verbondenheid van de mens met de ander en het belang van wetenschappelijk onderzoek naar deze verbondenheid, vormden rode draden door het programma van dit congres. Op beide dagen waren er 's ochtends twee lezingen van gerenommeerde sprekers, 's middags konden de deelnemers kiezen uit zes workshops.

De eerste lezing, 'What kind of love is good enough to couples life?', was van de Zwitserse psychiater Jürg Willi. Willi richtte zich met name op het begrip 'liefde', dat tot voor kort in de wereld van partnerrelatietherapie schromelijk verwaarloosd is. Hij onderscheidde drie fenomenologische aspecten van liefde: de realistische benadering in de liefde, de erotisch-seksuele liefde

en de absolute, onvoorwaardelijke liefde. Deze drie aspecten van liefde kunnen in de partnerrelatie naast elkaar bestaan. De realistische benadering betreft de onderhandelingen in de relatie, het streven naar evenwicht qua geven en nemen. De focus ligt op het behoud van een goede samenwerking. De erotisch-seksuele liefde verschaft energie, opwinding en zelfbevestiging. De focus ligt op seksuele passie en leven in het nu. De derde benadering van liefde is het verlangen naar onvoorwaardelijke toewijding, zonder aanspraak te maken op rechtvaardigheid en wederkerigheid. Daarmee is deze benadering irrationeel en utopisch. Deze drie aspecten van liefde hebben veelal een paradoxale verhouding tot elkaar. Het verlangen naar absolute liefde is het meest kwetsbaar en blijft daarom het meest uit het zicht. Immers, dit verlangen naar vereenzelviging beschouwen we verstandelijk als onvolwassen en ongeëmancipeerd. Tijdens de verliefdheid komt dit verlangen nog het meest aan het licht. Na enige tijd wordt duidelijk dat deze *bedingungslose Liebe* niet te verwirkelijken is. Dit kan leiden tot misverstanden, eenzaamheid en bitterheid, maar ook tot differentiatie en persoonlijke ontwikkeling van de partners. Niettemin blijft het verlangen naar absolute liefde en volledig begrepen worden een leven lang bestaan.

Willi onderscheidde drie manieren waarop stellen de absolute liefde ondanks de onmogelijkheid ervan toch proberen na te jagen. Zo kunnen ze in schijnharmonie leven en ruzies en meningsverschillen vermijden en toedekken. Een tweede manier is het splitsen van de ambivalente gevoelens: de ene partner neemt de rol op zich van degene die absolute liefde najaagt en de ander streeft naar onafhankelijkheid. Als laatste noemde Willi de toewijding in absolute liefde aan een partner wiens vertrouwen

in die liefde diep beschadigd is. Bijvoorbeeld de vrouw die haar emotioneel verwaarloosde man met haar onvoorwaardelijke liefde probeert te redden. Therapeuten zijn nogal eens defensief tegenover het verlangen naar absolute liefde. Vaak vragen ze cliënten hun liefde als 'goed genoeg' te accepteren. Voor veel cliënten is het beter als de therapeut hen helpt hun verlangen naar absolute liefde te erkennen en het lijden over de teleurstellingen hierin te verdragen. Zij voelen zich dan beter begrepen dan door cognitieve benaderingen, communicatietraining en een te zware nadruk op realistische liefde.

De Canadese klinisch psychologe (van Engelse komaf) Susan Johnson brak onder de titel 'Good enough loving? Good enough therapy?' een lans voor een *attachment* benadering van partnerrelaties. Voor wie de recente publicaties van Johnson kent, bevatte haar lezing weinig verrassingen. Johnson lardeerde haar verhaal op indrukwekkende wijze met tal van onderzoeksbevindingen. Belangrijk daarbij vindt zij dat emotionele afhankelijkheid niet meer gepathologiseerd wordt, maar erkend als normale menselijke behoefte die nodig is voor overleving. De nabijheid van een hechtingsfiguur kalmeert – ook letterlijk – de zenuwen. De hechtingstheorie biedt de therapeut een landkaart voor het gebied van volwassen liefde en primaire emoties en behoeften. Het biedt richting, doelen en focus voor therapie, een taal om betekenissen in te vatten en een kompas voor de bewegingen in de relatie en de momenten van spanning en overgang. Ook de identiteitsproblemen van individuen worden wat Johnson betreft het best bewerkt in een relatiesetting, omdat Zelf- en Andermodellen juist tot leven komen in hechtingsverwikkelingen. Afgezien van het benutten van relatiebepalende gebeurtenissen en het belang van corrigerende emotio-

nele ervaringen als verandermoment, besteedde Johnson in deze lezing weinig aandacht aan hoe de hechtingsbenadering in de therapie vertaald kan worden. Wellicht deed ze dat wel in de middagworkshop.

's Middags volgde ik de workshop van de Leuvense psychotherapeute (en partner van Vansteenwegen) Maureen Luyens, 'Therapeutische interventies bij ontrouw in relaties'. Luyens geeft die al jaren en dat was te merken aan haar prettige, interactieve stijl en haar deskundige omgang met het materiaal. Zij ging met name in op de fasen die te onderscheiden zijn bij het bekend worden en verwerken van ontrouw in een relatie. Ook ging zij in op welke interventies per fase zijn aangewezen als stellen zich met deze problematiek tot de relatietherapeut wenden. Een en ander staat uitvoerig beschreven in het boek *Ondanks de liefde*.

De vrijdagmorgen begon met de lezing 'Can the couple form a good enough bridge over gender differences?' van Justine van Lawick. Het betrof een narratieve deconstructie van het denken over genderverschillen, waarbij Van Lawick ten strijde trok tegen het hedendaagse essentialisme dat man-vrouwverschillen verklaart uit biologie en evolutieleer. Ondanks de verworvenheden van de emancipatie verklaren machtsverschillen volgens haar veel beter de stereotypen over de seksen, waarbij de rollen omgekeerd raken als de vrouw *on top* is. Oude wijn in nieuwe zakken? Misschien, maar dan wel op zo'n mooie en persoonlijke manier gebracht dat het velen inspireerde.

Veel minder inspirerend was Alan Gurman, die zich in de laatste lezing ten doel stelde de vraag 'Can we become good enough in integrating science in therapy?' te beantwoorden. Met een houding van 'sorry dat ik hier sta' strooide Gurman een histori-

sche analyse en een spervuur van wetenschappelijke uitkomsten over ons heen. Opvallende opmerkingen waren dat minstens drie PRT-scholen claimen dat het werk van Gottman hun aanpak ondersteunt en dat klinici (inclusief gedragstherapeuten) onderzoeksgegevens toch niet lezen. De wetenschap komt tot hen via de opleiders.

De middag bracht ik door in de 'werk-winkel' van Justine van Lawick, getiteld 'Het gebruik van film en theater in echtpaartherapie'. In vastlopende zittingen met echtparen is het zaak een creatief momentum te entameren. Zo kunnen speelfilms in de therapie benut worden om ruimte te creëren voor een nieuwe invalshoek. Van Lawick gaf een voorbeeld van een echtpaartherapie bij een stel met geweldsproblemen. Een filmfragment over een soortgelijk stel riep bij de echtelieden herkenning op. Een later fragment van verzoening was aanknopingspunt voor de vraag hoe ook zij een dergelijke toenadering zouden kunnen bereiken. Het is te hopen dat Van Lawick haar eerste bevindingen op deze nieuwe weg spoedig op schrift zal stellen, zodat we kunnen gaan ontdekken hoe we film, theater en wellicht ook andere vormen van kunst kunnen benutten om de voortgang van relatietherapieën te faciliteren.

De afscheidsrede van Vansteenwegen aan het eind van de emeritaatsceremonie na het symposium, was weer een voorbeeld van kraakheldere inzichten, diepgang en relevantie, waarbij hij een aantal behartenswaardige noten kraakte over wetenschappelijkheid versus sciëntisme en over seksualiteit binnen samenleefrelaties.

In de folder werd gesproken over een 'state-of-the-art'congres. De komst van internationale coryfeeën als Jürg Willi, Susan Johnson en Al Gurman moest bijdragen aan deze pretentie. Qua wetenschappelijk niveau werd dit ook wel waargemaakt,

maar dat maakt nog geen geslaagd congres. Zo helder en toegankelijk als Fons Vansteenwegen zelf waren de sprekers op het congres niet allemaal. In de wandelgangen was er sprake van 'de Noord Amerikaanse kwaal', die er met name bij Johnson en Gurman uit bestond zo veel in de hun beschikbare tijd te willen zeggen dat het contact met de zaal verloren ging.

Opvallend was dat juist de Europese bijdragen wel uitblonken in de door de laureaat gewenste betekeniswetenschappelijke benadering en toegankelijkheid. Dat vergroot de kans dat de bijdragen op dit congres vertaling krijgen naar de weerbarstige klinische praktijk.

Albert Neeleman

Emotionally Focused Therapy

Workshop van dr. Susan Johnson, georganiseerd door de commissie Bij- en Nascholing van de NVRG, 13 en 14 juni 2006 te Amsterdam

Vanwege de groeiende interesse in de door Susan Johnson ontwikkelde geprotocolleerde relatietherapie, de Emotionally Focused Therapy (EFT), organiseerde de commissie Bij- en Nascholing van de NVRG deze tweedaagse workshop. Voor een inhoudelijke beschrijving van de methode verwijs ik naar het artikel van Jolanthé de Tempe, elders in dit nummer.

Op de eerste dag kwamen vooral aan de orde de ontstaansgeschiedenis, de praktijkervaringen en de vele wetenschappelijke achtergronden van waaruit EFT is ontwikkeld. De tweede dag werd ingegaan op de verschillende fasen in deze geprotocolleerde therapie en de daarin voorkomende uitgangspunten en dilemma's in de praktijk. De beide dagen werden afgesloten met een casusinbreng van twee deelnemers uit het publiek.

Johnson werkt voornamelijk met (echt)paren. Door haar eigen werk in de

praktijk voortdurend aan een kritische blik te onderwerpen en voortdurend bij te schaven, én zich te verdiepen in de diverse theorieën als de hechtings-, de communicatie-, de systeem-, de experiëntiële en analytische theorieën, ontwikkelde Johnson een geprotocolleerde methode voor relatietherapie. Beeldend geeft zij aan dat we ons de ontwikkeling van EFT moeten voorstellen als een *teaparty* waar Bowlby, Minuchin, Rogers en Perls met elkaar praten en waar Johnson en haar collega Greenberg zijn aangeschoven en goed hebben geluisterd.

De basis van EFT ligt vooral binnen de hechtingstheorie. Een veilige hechting kan slechts ontstaan als er sprake is van toegankelijkheid en respons. Dat heeft een kind nodig van de ouder om zich in veiligheid en vrijheid te kunnen ontwikkelen. Dat heeft de volwassene ook nodig van zijn of haar partner om zich veilig te voelen. Deze veilige hechting, de wederzijdse toegankelijkheid en respons, ontbreekt vaak in problematische partnerrelaties. EFT is daar een therapeutisch antwoord op. Een belangrijk kenmerk van problematische echtpaarrelaties is de voortdurende afwisseling van ontkenning, terugtrekking, bedreiging en aanval. Dit noemt Johnson de negatieve interactiecirkel.

Johnson onderscheidt bij de echtparen die zij in behandeling heeft gehad twee groepen.